

Kas slepiasi su maistu besiliečiančioje popierinėje pakuotėje? Plastiką.

APLINKYBĖS TRUMPAI

Po to, kai dėl didelio poveikio aplinkai dėmesys pagrįstai buvo atkreiptas į vienkartinis plastikinius gaminius, jų vietą, tariamai kaip tvaresnė alternatyva, nejučia užėmė vienkartinės popierinės ir kartoninės pakuotės. Tačiau situacijos naratyvas paliko vietos abejonėms (tiek vartotojų, tiek politikos formuotojų) ir sudarė sąlygas priimti klaidingus sprendimus. Be to, stebima tendencija gaminti vienkartinės pakuotes iš sudėtinių medžiagų, dengto popieriaus, plastiko ir aliuminio, o tokio pokyčio nauda aplinkai yra menka arba jos iš viso nėra. ES duomenimis, 2010–2021 m. popierius ir kartonas buvo pagrindinės pakuočių atliekos ES (2021 m. – 34 mln. tonų).

Tačiau ar perėjus nuo vienos vienkartinės medžiagos prie kitos (pvz., nuo plastiko prie popieriaus) tikrai būtų kovojama su vis didėjančia pakuočių atliekų krize? Nors popieriaus ir kartono pramonės atstovai tvirtina, kad būtų, įrodymais patvirtinta, kad šie pareiškimai iškreipia tiesą ir yra neteisingi.

Ekspertų *M. & Mme. Recyclage* ataskaitoje „Popieriaus ir kartono funkcionalizavimas“ (angl. *Functionalisation of paper and cardboard*) atskleidžiama, kad popieriaus ir kartono pakuočių pramonės komerciniai teiginiai „100 % natūralus“, „be plastiko“ arba „kompostuojamas“ yra klaidinantys. Tiesą sakant, daugumoje popieriaus ir kartono pakuočių, naudojamų tiesioginiam sąlyčiui su maistu, yra plastiko, todėl jos ir toliau laikytinos vienkartinėmis plastikinėmis pakuotėmis.

Šios diskusijos vyksta derybų dėl Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamento kontekste, kai vienkartinų popierinių ir kartoninių pakuočių gamintojai bando sumenkinti gerai apgalvotą pakartotinio naudojimo sistemų naudą ir gauti savo vienkartiniams gaminiams nepagrįstų išimčių.

Laikantis atliekų tvarkymo hierarchijos ir atsižvelgiant į ES atliekų prevencijos tikslus, reiktų imtis priemonių, padėsiančių kuo labiau išvengti situacijų, kai vienas vienkartinis gaminy pakeičiamas kitu, ir aiškiai pirmenybę teikti pakuočių vengimui ir pakartotiniam naudojimui.

Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentu turi būti atsižvelgta į tai, kad mūsų gamtos ištekliai yra riboti, ir į tai, kaip jie naudojami gaminant visas pakuočių medžiagas, taip išvengiant nevykusių pakaitalų. Naujaisiais ES pakuočių teisės aktais turėtų būti remiamos rimtos prevencijos iniciatyvos ir pakartotinio naudojimo pakuočių sistemos, nes būtent šios priemonės padės pasiekti tai, kas būtina, – sumažinti pakuočių atliekų kiekį.

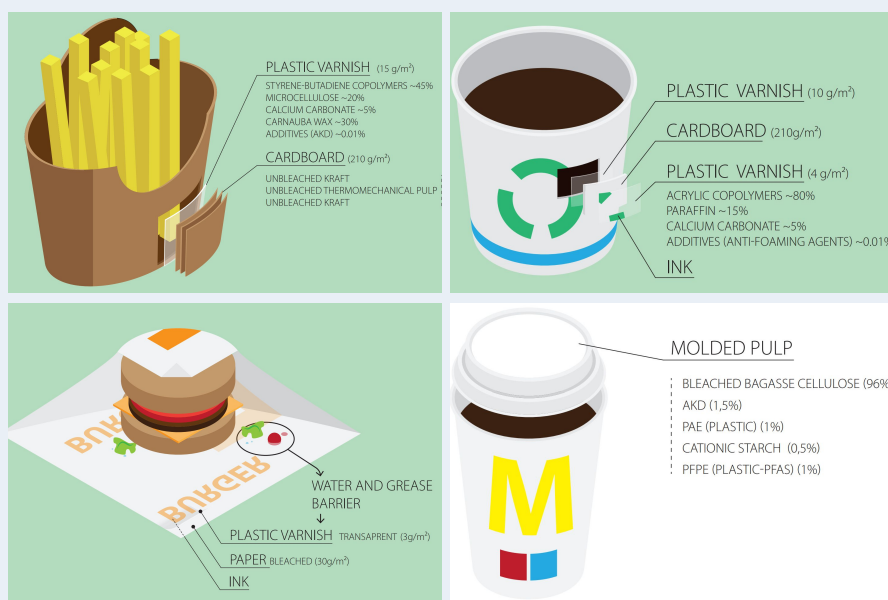
Šioje informacijos suvestinėje nagrinėjami popierinių ir kartoninių pakuočių, naudojamų tiesioginiam sąlyčiui su maistu, medžiagiškumo aspektai. Šiame tyrime įvardyta trūkstama dėlionės dalis – didžiulis šių pakavimo medžiagų gamybos poveikis, įskaitant negailestingą miškų naikinimą, biologinės įvairovės nykimą ir vandens trūkumą.

PAŽVELKIME GILIAU

Ataskaitoje „Popieriaus ir kartono funkcionalizavimas“ daugiausia dėmesio skiriama popierinėms ir (arba) kartoninėms pakuotėms, naudojamoms tiesioginiam sąlyčiui su maistu. Popieriaus pagrindo pakuotės tebėra didžiausias pakuočių atliekų šaltinis Europos Sąjungoje (41,1 proc.).

Sudėtis

- **Popierinių ir kartoninių pakuočių, naudojamų tiesioginiam sąlyčiui su maistu, patvarumas visada priklauso nuo priedų ir panaudotų cheminių medžiagų** (pvz., siekiant sukurti vandens, dujų, riebalų ir kt. barjerines funkcijas). Šie barjerai – tai įvairios daugiabarjerės medžiagos, pavyzdžiui, polietilenas, naudojamas kaip sandariklis, arba aliuminis, kuris apsaugo nuo vandens garavimo ar deguonies ir ultravioletinių spindulių patekimo.
- Popierius ir kartonas yra naudojami su priedais ir **niekada nebūna 100 proc. natūralūs**.
- Siekiant sukurti arba pagerinti popierinių ir kartoninių pakuočių, skirtų tiesioginiam sąlyčiui su maistu, barjerines savybes, **plačiai naudojami plastikai, kurie sudaro ne daugiau kaip 20 proc. pakuotės svorio**.
- **Be cheminės ar plastikinės dangos popierius ir kartonas nėra tinkami tiesioginio sąlyčio su maistu pakuotėms gaminti.**

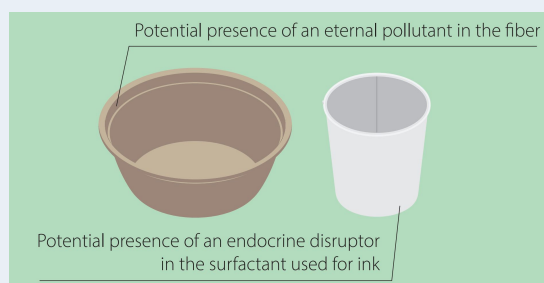
Šiame pavyzdyje, plastikas sudaro ~10% pakuotės svorio.
Šaltinis: M. + Mme Recyclage (2024) "Popieriaus ir kartono funkcionalizmas"

Perdirbimas

- Dauguma popierinių ir (arba) kartoninių pakuočių, kurios tiesiogiai liečiasi su maistu, **nėra perdirbamos, nes jų sudėtinės medžiagos kombinuojamos netinkamai.**
- Dėl pagrindinio šių pakuočių naudojimo būdo ir (arba) paskirties (vartojimas skubant) **dauguma jų taip pat išmetama į mišrių komunalinių atliekų konteinerius ir patenka į deginimo įrenginius** arba į sąvartynus, o ne į perdirbimo įmones.
- Jei arba kai šioms pakuotėms vis tik pavyksta pasiekti perdirbimo įmones, **tik pakuotę sudarantis popieriaus ir (arba) kartono sluoksnis (t. y. labai nedidelė jo dalis) gali būti perdirbamas**, pavyzdžiui, į tualetinį popierių arba gipso kartono plokštes. Plastiko ir (arba) aliuminio danga būna sunaikinama.
- Dažniausiai perdirbant popieriaus ir kartono pakuotes, naudojamas tiesioginiam sąlyčiui su maistu, **perdirbta celiuliozė maišoma su pirmine celiuliozės mase (pvz., 50/50)**, kad būtų užtikrintas naujo celiuliozės pluošto mechaninis stiprumas.

Cheminės medžia

- Dėl sudėtyje esančio rašalo, klijų ar funkcinėjų barjerinių medžiagų, kuriuose gali būti pavojingų ir biologiškai neskaidžių medžiagų, **dabartinės popierinės ir (arba) kartoninės pakuotės neturėtų būti nei kompostuojamos, nei supūdomos metano gamybai.**
- Nors kai kurios pavojingos medžiagos pakuotėms gaminti Europoje uždraustos, importuojamos popierinės ir kartoninės pakuotės ne visada atitinka galiojančius teisės aktus. Be to, **PFAS (veikiančios kaip riebalų barjeras popierinėse ir kartoninėse pakuotėse) yra kancerogeninės, mutageninės ir (arba) toksiškos reprodukcijai** ir kaupiasi aplinkoje.
  - *lštyrus popierines maisto išsinešti pakuotes ir indus Europoje nustatyta, kad 32 iš 42 tirtų gaminių buvo sąmoningai apdoroti PFAS cheminėmis medžiagomis ir daugelis šių gaminių buvo žymimi kaip biologiškai suyrantys ar kompostuojami.*

Šaltinis: M. + Mme Recyclage (2024)
"Popieriaus ir kartono funkcionalizmas"

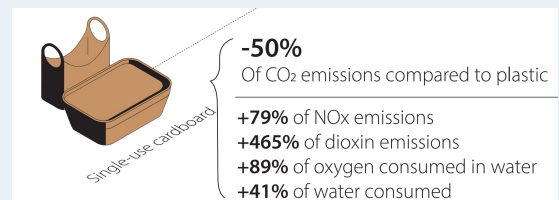
👉 **Spausti ČIA** daugiau informacijos apie chemines medžiagas popieriaus ir kartono pakuotėse.

Vienkartinis popierius vietoj vienkartinio plastiko – nevykęs pakeitimas

- Vienkartinio plastiko pakeitimas vienkartiniais popieriumi ar kartonu pristatomas kaip galimybė sumažinti išmetamą CO₂ kiekį, nes **neatsižvelgiama į išmetamų teršalų kiekį, kurį sukelia miškininkystės veikla, o ji daro dar didesnį poveikį aplinkai.**

- *Neseniai atliktame tyrime atskleista, kokį įvairiapusį poveikį daro dažnesnis popieriaus pagrindo pakuočių naudojimas maisto ir gėrimų sektoriuje, įskaitant celiuliozės ir pakavimo pramonės sektorių poveikį klimato kaitai, biologinės įvairovės nykimui, vandens trūkumui ir miškų naikinimui. Tame pačiame tyrime taip pat buvo apžvelgiamos pasekmės atliekų tvarkymui ir intensyvus pavojingų cheminių medžiagų naudojimas popierinių pakuočių pramonėje.*

Šaltinis: M. + Mme Recyclage (2024)
"Popieriaus ir kartono funkcionalizmas"

- **Atliekant gyvavimo ciklo analizes (GCA) dėl jų ribotos apimties paprasto atsakymo pateikti negalima** (pvz., atliekant GCA neatsižvelgiama į šiukšlinimą ir poveikį, sukuriamą vykdant veiklą miškuose, o tai taip pat didelė vienkartinių pakuočių gyvavimo ciklo dalis).
- *Be to, kaip atskleista šioje ataskaitoje, GCA labai priklauso nuo užsakovo (pvz., pramonės atstovų atliekama GCA).*
- Didžiausią poveikį aplinkai daro pakuotės gamybos fazė. Todėl **įrodyta, kad daugkartinės pakuotės yra geresnė alternatyva**, jei garantuojamas grąžinimų dažnis ir minimalus pakartotinių panaudojimų skaičius, taip užtikrinant, kad bendras poveikis aplinkai pasiskirstytų per visus ciklus ir (arba) panaudojimus.
- *Nustatyta, kad vos vieno vienkartinio kavos puodelio gamybai reikia 1,3 litro vandens, o vienam daugkartiniam puodeliui išplauti – tik 100–200 mililitrų.*

Reguliacinė aplinka

- **Vienkartinės papierinės/kartotinės pakuotės, padengtos plastikis yra**, remiantis direktyva dėl tam tikrų plastikų poveikio aplinkai mažinimo, klasifikuojami kaip vienkartiniai plastikiniai gaminiai.
- *Tačiau tai dažniausiai būdavo ignoruojama įgyvendinant direktyvą šalyse narėse, dėl ko vienkartinis plastikas buvo pakeistas vienkartiniais popieriumi/kartonu po direktyvos transponavimo.*